

Book Review

Magnus Hultén

Striden om den goda skolan:

*Hur kunskapsfrågan enat, splittrat
och förändrat svensk skola och skol-
debatt*

Lund: Nordic Academic Press
2019, 248 pp.

Magnus Hulténs bok *Striden om den goda skolan* fokuserar kunskapspolitik och politisk styrning av skolans arbete med kunskaper. Boken speglar främst tiden från sent 1970-tal och fram till idag, med tonvikt på 1990-talet. Hultén vill analysera varför kunskap kom att inta en central position i politik och mediedebatt under den här perioden, vilka problem detta kunskapsfokus tänktes lösa och hur en ny kunskapsstyrning formades. Två statliga utredningar som tillsattes av Göran Persson (Socialdemokraterna) får huvudroller i boken: 1990 års betygsberedning och 1991 års läroplanskommitté, som båda kom med sina huvudbetänkanden 1992. Hultén ser utredningarna som centrala för att förstå framväxten av den nya kunskapspolitiken och dess senare öden. Boken bygger på ett rikt källmaterial: kommittéhandlingar, intervjuer med 17 experter, politiker och forskare som involverades i utredningarna, samt tidskrifts- och tidningsartiklar.

Striden om den goda skolan är i stort välskriven och läsvärd. Hulténs djupdykning i kommittéarkiven och intervjuer ger en intressant och, vad jag kan bedöma, nyanserad bild av betygsberedningens och läroplanskommitténs överväganden och arbete, och av de påtagliga problemen i kontakterna dem

emellan. Genom att följa dessa utredningar förmedlar han komplexiteten och motsättningarna i betygs-, mål- och kunskapsfrågorna, då och senare. Det handlar om spänningen mellan statlig styrning och lokalt inflytande, mellan en enhetlig modell för kunskaper och bedömningar och en mer varierad dito relaterad till skilda ämnen och innehåll, mellan utvärdering inriktad på skolan eller på elevernas resultat. Att använda betyg som urvalsinstrument till fortsatt utbildning var inte självklart: betygsberedningens förslag grundades på att så inte skulle vara fallet. Maktskiftet 1991 underlättade knappast utredningarnas arbete; båda fick förändrade direktiv och sammansättning av den nya skolministern Beatrice Ask (Moderaterna).

Betygsberedningens förslag till målrelaterade betyg, som skulle ersätta de mycket kritiserade relativa betygen, togs inte emot med öppna armar. Kritiken var hård såväl från opinionsbildare som ledande pedagogiska forskare såsom professorerna Ference Marton och Erik Wallin, som båda menade att det vore ansvarslost att sätta det föreslagna betygssystemet. Magnus Hultén anser dock att utredningens arbete förtjänar ett långt bättre eftermäle och karakteriserar den som ”en av de viktigare och mest intressanta beredningarna i svensk skolhistoria och att de grundprinciper och blocköverskridande politiska lösningar i betygsfrågan som den utvecklade än idag påverkar och utgör fundamenten för skolpolitik och betyg” (s. 78).

För Läroplanskommittén blev en central uppgift att skapa tydliga centrala

läro- och kursplaner som kunde bidra till nationell likvärdighet samtidigt som den lokala nivån skulle få stort utrymme att utforma mål för undervisningen. *Deltagande målstyrning* innebar att en stegvis precisering av de nationella målen skulle göras av kommunpolitiker, rektorer och lärare. Skolans bildande roll framhävdes i Göran Perssons utredningsdirektiv men försvann i Asks. Läroplanskommitténs förslag att ange strävans- och uppnåendemål speglar dock dess överväganden kring bildningsaspekten. Beatrice Asks direktiv innebar att kommittén skulle utreda kunskapsfrågan på grundval av aktuell forskning. Ett sådant kapitel, skrivet av Ingrid Carlgren, ingick i slutbetänkandet *Skola för bildning* – den enda litteraturbaserade utredningen av kunskapsfrågan i samband med läroplansarbete enligt Hultén. Hultén konstaterar att ”kunskapskapitlet” var känsligt, och var det där klyftan mellan betygsberedningen och läroplanskommittén blev som tydligast.

I bokens sista delar sammanfattar Hultén väl mottagandet av den nya läroplanen för grundskolan (Lpo94), folkpartiets framryckning som ledande skolpolitiskt parti och den framgångsrika lanseringen av skolan som krisbransch. Hultén hävdar att ”betygs-systemets utformning kan ses som en förutsättning för den starka decentralisering och marknadisering som kom att följa” (s. 58). Det är en intressant tes, som tyvärr inte underbyggs, och som jag själv finner tveksam. Magnus Hultén gör däremot en viktig, mer övergripande poäng: genom att omformulera viktiga delar av skolpolitiken till att gälla kunskaper, har man avväpnat en hel del av de politiska stridigheterna över skolan: ”Det går inte att kritisera den som är för kunskap” (s. 220). Samtidigt blir det uppenbart hur den tidigare skolpoliti-

ken regelmässigt betecknas som ”flum”, medan den egna utmålās som den bästa för att höja kunskapsnivån.

Den inledande historieskrivningen i *Striden om den goda skolan* är mindre initierad än bokens senare delar. Här påstår Hultén exempelvis upprepade gånger att forrådet av grundskolan, på basis av folkhemsidén, inleddes under mellankrigstiden. ”Inte förrän 1972 var grundskolereformen fullt genomförd efter fyra decennier av utredningar, försöksverksamhet och reformer” (s. 26). Men 1930-talet passar illa in i den beskrivningen, och det var egentligen först efter kriget, med tillkomsten av 1946 års skolkommission, som de första byggstenarna till grundskolereformen lades. Hultén menar, med stöd av Bergström (1993), som i sin tur refererar till en tysk forskare (Alt 1978), att den konservativa sidan i politiken aldrig drivit utbildningsfrågor. Det stämmer att högern oftast agerat defensivt på framstötter från den borgerliga och socialistiska vänstern, men detta försvar var synnerligen energiskt under 1900-talets första decennier. Och under senare delen av 1970-talet blev partiet tydligt offensivt i utbildningspolitiska frågor. I 1979 års valrörelse lyfte Moderaterna kunskaperna och ordningen i skolan som en av de tre viktigaste valfrågorna (skatterna och marknadsekonomin var de två andra) och vann stora framgångar på detta. Inte desto mindre vill jag rekommendera *Striden om den goda skolan* till läsning för den som är intresserad och kanske förbryllad över den samtida kunskapspolitiken.

Lisbeth Lundahl
Umeå universitet
lisbeth.lundahl@umu.se